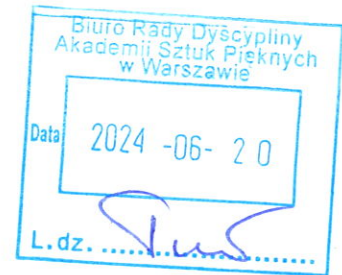

Wydział Sztuki
Uniwersytetu Radomskiego
im. Kazimierz Pułaskiego w Radomiu,
prof. dr hab. Andrzej Markiewicz
26-200 Radom, ul. Wstępną 36/1

Radom, maj, czerwiec, 2024r.

**Ocena rozprawy doktorskiej oraz projektu artystycznego
mgr Elwiry Gers w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora
w dziedzinie – sztuka, dyscyplinie artystycznej – sztuki plastyczne i konserwacja dzieł
sztuki, wszczętym przez Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.**

Pismem z dn. 9 kwietnia 2024r., BRDSD.521.1.2022 Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie powierzyła mi przygotowanie recenzji w postępowaniu doktorskim mgr Elwiry Gers. Temat rozprawy doktorskiej i pracy praktycznej brzmi: *Postrzeganie świata poprzez świadomość i podświadomość. Opis dzieła.*

Rozprawa doktorska mgr Elwiry Gers została podzielona na dwie części: teoretyczną i artystyczną.

- Część teoretyczna składa się z tekstu wprowadzającego, czterech rozdziałów oraz bibliografii, stanowi autorską analizę problemu zawartego w temacie pracy.
- Część artystyczna - Rozdział III - zawiera dokumentację fotograficzną: 4. obrazów opowiadających o formach przestrzennych oraz 15. będących zapisem cyfrowym pt.: *Interpretacja zdjęć mojej pracy praktycznej przez Sztuczną Inteligencję.*

Dysertacja liczy 29 strony.

Powierzona mi do sporządzenia recenzja będzie składała się z dwóch części. Po pierwsze wyrażę opinię do przedstawionych założeń teoretycznych dysertacji. Po drugie odniosę się do wizualizacji ww. problemu w dokonaniach artystycznych, które poznałem i analizowałem na podstawie reprodukcji prac autorki, rozprawa doktorska – str. 18-22.

I. Część teoretyczna – analiza, refleksje i opinie

Niewielka objętościowo praca teoretyczna pani magister Elwiry Gers z materiałem dokumentacyjnym, zawierająca reprodukcje dokonań autorki umożliwiła mi poznanie obszarów zainteresowań oraz zanurzenie się w świat intelektualny doktorantki. Rozważania zamknięte w rozprawie doktorskiej dotyczą postawy artystki i jej reakcji wobec współczesnego świata.

Na wstępie nasuwa się poniekąd prowokacyjne pytanie, czy w tak skromnej pod względem objętości pracy teoretycznej, tekst rozważań to 21 stron, można uchwycić temat zawarty w tytule rozprawy doktorskiej, choćby w zarysie, jeżeli już nie w pełni? Wybór formy tekstu, podział na rozdziały, charakteryzuje się swobodnym tokiem myśli, uwag,

wielu cytatów, bez wyczerpującego odniesienia do ulubionych i inspirujących autorów twórców, którzy problemom *Postrzegania świata poprzez świadomość i podświadomość* poświęcili przynajmniej częściowo swoje dokonania artystyczne. Stąd też pewnie wynika nieprzywiązywanie dużej wagi do pracy z materią i problematyką historii sztuki. Dla przykładu, rozdział II pt.: *Supremacja siły kompleksji natury*, dotyczący teorii i problematyki sztuki oraz filozofii w podrozdziałach: *Organiczność nadrealno – alegoryczna* i *Między antysztuką, a kreacją przedmiotową* jest opracowany w sposób częściowy, wręcz minimalistyczny; subiektywny i lakoniczny komentarz do tych teorii został włączony do swobodnej kompozycji intelektualnej autorki. Myślę, że właśnie te części pracy pani Gers wymagałyby dokładniejszego i bardziej przemyślanego podejścia. Fragmenty części teoretycznej tekstu, w których Elwira Gers może oprzeć ich zawartość na własnych, autentycznych doświadczeniach obserwatora, analityka, myśliciela, psychologa, artystki rzeźbiarki, uważam za ciekawe. Poza tym rozważania zamknięte w pracy doktorskiej pt.: *Postrzeganie świata poprzez świadomość i podświadomość. Opis dzieła.*, rozdział IV. *Rola Sztuki w społeczeństwie i jej wpływ na jednostkę* dotyczą także postawy autorki i jej reakcji na współczesny świat oraz zawierają przemyślenia nad świadomym użyciem elementów rzeźbiarskich, linearnych, barwnych w ich powiązaniu, stopniowaniu napięć, porządkowaniu obszaru zapisu kompozycyjnego tak, aby percepcja odbiorcy była nastawiona na refleksyjne postrzeganie dzieła.

Z krótkiego tekstu doktorantki wyłania się natura odkrywcy niepoznanych dotąd możliwości tworzenia nowych, nieprzetłumaczalnych i innych w odbiorze obiektów. Autorka w rozprawie doktorskiej pisze: (...) *Świadomość, podświadomość, natura, życie to wyłącznie procesy naturalne, dlatego w swojej pracy odniosłam się do rzeźby organicznej. Szukałam formy w naturalnych materiałach typu glina. Rzeźba organiczna to niezwykła forma sztuki, która czerpie inspirację z naturalnych form występujących w naszym otoczeniu. Ten surowiec dodaje wyjątkowego charakteru i autentyczności, dlatego pozwolił mi stworzyć delikatne formy o różnych wielkościach, bez użycia narzędzi lecz jedynie przez wyrobienie formy ręcznie. Tworzyłam tak naprawdę to, co czułam poprzez dotyk (odczuwanie i poznawanie), nie poprzez świadome działanie, a instynktowne nadanie niesprecyzowanej formy, jaką miałam w wyobrażeniu. Zależało mi nie na dokładnym wyznaczeniu kierunków, wielkości, lecz podświadomym tworzeniu pracy. Ogólny zarys i wyobrażenie formy miałam już na samym początku aktu tworzenia, ale efektu końcowego nie zaprojektowałam i nie uwzględniłam, ponieważ zależało mi na naturalnym, nie do końca świadomym procesie. (...) Tak naprawdę pierwszy raz tworzyłam to, co czułam poprzez swoje wewnętrzne odczucia, nie inspirując się niczym z natury, lecz kreując jedynie wizje, doświadczenia wizualne, jakich doświadczałam przez całe swoje życie. (...)* str. 23

Język i styl w jakim została napisana praca świadczy o dobrych umiejętnościach Elwiry Gers do wyrażania przemyśleń dotyczących problematyki sztuki. Tekst rozprawy to rezultat dość mozolnej pracy i samodyscypliny intelektualnej autorki. Podejście do realizacji założeń tematu wydaje mi się jednak zbyt ogólne w zakresie przejrzystości konstrukcji formalnej i merytorycznej (komentarze, analiza, zawartość historyczna, bibliografia). Publikacja zawiera dokumentację pracy praktycznej w postaci reprodukcji wyników działań twórczych.

II. Część artystyczna – założenia, analiza.

Podstawą w artystycznych poszukiwaniach pani Elwiry Gers jest bez wątpienia inklinacja zbadania, a raczej zmierzenia się, z istotną dla każdego artysty wartością, jaką jest sugestywna chęć poznania niepoznawalnego. To również swego rodzaju próba nadania tym poszukiwaniom racjonalnie uzasadnionego fundamentu, bazy, pozwalającej zrozumieć i uzasadnić własne zmagania, związane z tym dywagacje, lęki, a także pojawiające się przy tej okazji niepowodzenia.

Autorka wskazuje na kilka istotnych elementów – wręcz podstawowych wartości warsztatu artystycznego. Pierwszą taką wartością jest analiza i zrozumienie zasad procesu twórczego jako poszukiwania jedności myśli, idei, konceptu ideowego z wyraźnie określonymi regułami, zgodnie z którymi opracowanie dzieła jest równoznaczne z podjęciem decyzji co do treści i formy kompozycji. Z tym związany jest drugi z istotnych elementów – eksperyment, jako konstytutywne podejście twórcze, które z reguły ma na celu potwierdzenie określonej teorii i leży u podstaw działania każdego artysty. Ten proces dotyczy również badań w obszarze materii, z którą przychodzi nam się identyfikować. Związany jest on bezpośrednio z obserwacją oraz intuicją, podświadomym procesem myślowym, umożliwiającym artyście podjęcie właściwej decyzji, zrozumienie i rozwiązanie problemu lub odpowiedzi na zasadnicze, często trudne pytania. Jest to wartość, która w moim przekonaniu w podstawowy sposób odróżnia działania artystyczne od innych form aktywności człowieka. To proces kreatywny, koncepcyjny, działający na najwyższym z możliwych poziomów abstrakcji.

Analizując rozdział III pt.: *Prezentacja pracy* i rozdział IV pt.: *Rola Sztuki w społeczeństwie i jej wpływ na jednostkę*, rozprawy doktorskiej magister Elwiry Gers, nasuwa się bardzo istotna, w moim przekonaniu, podstawowa wartość, jaką jest założenie, polegające przede wszystkim na otwartości procesu twórczego, zakładającego eksperyment, akceptującego uważną obserwację i intuicję, przypadek i działania oparte o energię. Pozwala to na niebagatelny dla każdego artysty walor – poczucie swobody, wolności twórczej, z możliwością odrzucenia uwarunkowań tradycyjnych kanonów technologicznych właśnie na rzecz swobodnego działania artystycznego.

Przedstawiona praca artystyczna nie została określona, czy jest rzeźbą, mappingiem bądź zapisem cyfrowym w formie obrazu. W *Opisie dzieła* na str.2 i 3 czytamy: (...) *Ogólny zarys i wyobrażenie formy miałam już na samym początku aktu tworzenia, ale efektu końcowego nie zaprojektowałam i nie uwzględniłam, ponieważ zależało mi na naturalnym, nie do końca świadomym procesie. (...) Po uzyskaniu wypalonych form, jedynie zamierzonym celem było pokrycie wszystkich elementów szkliwem z tego powodu, iż uwzględniłam użycie projektora do nałożenia światła na formy. Biskwit pokryłam szkliwem o dwóch różnych barwach. Wewnętrzna część rzeźb pokryta jest bielą, która idealnie przyjmuje światło z projektora, a zewnętrzną część form pokryłam szkliwem o efekcie lustrzanym, odbijającym rzucany mapping. (...) a w pracy doktorskiej autorka na str. 26 i 27 pisze: (...) *Dźwięk ma niezwykłą moc wpływania na nasze emocje i odczucia. Dzięki połączeniu dźwięku z formą przestrzenną i mappingiem, możemy stworzyć niezapomniane doznania. (...) Z czystej ciekawości poddałam część praktyczną mojej pracy doktoranckiej interpretacji przez oprogramowanie sztucznej inteligencji. (...) sztuczna inteligencja**

wychwyciła obiekty jako połączenia neuronowe, jako związek czy relację między obiektami, łącząc i ukazując wspólną całość. (...) Zbiór działań autorki tworzy, moim zdaniem, instalację intermedialną, której źródłem jest rzeźba. Środkiem wyrazu, który determinuje obraz jest kontrast. Autorka posługuje się nim w sposób radykalny ale zarazem uwypukla subtelne nastroje i treści, które w innej postaci przekazu byłyby trudne do wypowiedzenia. Wrażliwość i szczerłość penetrowania obszaru zainteresowań artystki jest wyczuwalna zarówno poprzez temat utworów, jak również zastosowane techniki.

Prace Elwiry Gers są subiektywną drogą w poszukiwaniu prawdy o związku rzeczywistości i imaginacji a także jego inspiracyjnym potencjale. Pobudzają wyobraźnię. Trzeba przyznać, że tego pokroju działanie drażni, przyciąga, powoduje ponowne próby empirycznych reakcji, zmierzających ku percepcji i kreacji. Artystyczna wolność ograniczona jest jedynie pomysłem i możliwościami warsztatowymi.

Walentystyczny działań artystki podnosi – poza kontrastem, światłem – nie mniej intrygująca faktura, a także misternie przez nią formowana materia formy ceramicznej. Bardzo bogata i heterogeniczna bez mała, konstruuje fabułę utworu rzeźbiarskiego. Taki dynamiczny zapis formy tworzy ciekawy dysonans w obszarze użytych materii ceramicznych: trzech odmian gliny o różnych właściwościach i parametrach wypału, rodzajów szkliwa, białe i lustrzane, wydobywający się na powierzchnię obiektu w formie „pisma” rzeźbiarskiego, granic między szkliwem i strukturalnym śladem faktur. Prace artystyczne mgr Elwiry Gers tworzą opowiadania przefiltrowane z jednej strony techniką rzemiosła, z drugiej świadomością artystyczną, to znaczy jej stosunkiem do zastanego świata. I zależnie od rezultatów tej filtracji, autorka dokonuje istotnych zmian języka sztuki, szukając bardziej współczesnych form wyrazu dla zachowanych wartości lub zachowane formy obdarzając nowymi znaczeniami.

Wyjątkowo trudno jest dokonać wnikliwej, miarodajnej i rzetelnej analizy prac artystycznych, w tym przypadku intermedialnej instalacji na podstawie jej reprodukcji – zapisu cyfrowego w formie zdjęć i na dodatek w ograniczonej ilości – Rozdział III str. 18 – 22. W przypadku dyscypliny sztuki plastycznej i konserwacja dzieł sztuki, w której treścią utworu jest doświadczenie dążące do określenia, z wykorzystaniem materii twórczej, sensu znaczeniowego, symbolicznego i formalnego, problemu zawartego w tytule rozprawy doktorskiej, żadna inna forma dokumentująca dzieło nie jest w stanie zastąpić bezpośredniego z nim kontaktu. Każdy rodzaj reprodukcji dzieł plastycznych, a szczególnie w tym przypadku części artystycznej przewodu doktorskiego, z góry skazany jest na niepowodzenie. Ilustracja staje się wtórnym przedstawieniem oryginału, która niestety go spłaszcza i wypacza. Dlatego też chciałbym podkreślić, że dużą rolę w obecnym procesie analizy i oceny przedmiotu obrony odgrywa intuicja, wycucie i doświadczenie recenzujących. Należałoby jednak rozważyć zmianę przepisów obowiązujących w tym przedmiocie.

Po tych paru słowach na zakończenie przejdę do podsumowania i konkluzji.

III. Podsumowanie

Dokonania artystyczne mgr Elwiry Gers stanowią aluzję do współczesności. Tematyka, forma wypowiedzi prac artystycznych jest zintegrowana, stanowi pewnego

rodzaju zapis, znak czasu, dokument opowiadający o wyjątkach rzeczywistości. Jej obszar badawczy tworzy całość. Doktorantka przedłożyła Wysokiej Radzie pracę ciekawą i subiektywną. Podsumowując tych kilka zdań rozważań na temat pracy doktorskiej, zarówno w jej części opisowej, jak artystycznej, pomimo wcześniejszych uwag dotyczących dysertacji, chcę podkreślić, że powstałe z tego procesu utwory plastyczne tworzą rzeczywistość, która jest wynikiem intelektu, wyobraźni i działań kreatywnych.

IV. Konkluzja

Biorąc pod uwagę przedstawione fakty odnoszące się do koncepcji pracy doktorskiej, metod pracy, inspiracji i końcowych efektów, po wnikliwej analizie przedstawionej dysertacji, którą cechuje dobór indywidualnych środków wyrazu, świadczących o dobrym poziomie dojrzałości twórczej, stwierdzam, iż mgr Elwira Gers spełnia wymagania związane z przewodem doktorskim i wnioskuję o przyznanie jej przez Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie stopnia doktora w dziedzinie sztuki dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

prof. dr hab. Andrzej Markiewicz

